

МЕСЕЧЕН БИЛТЕН ЗА ФЕВРУАРИ 2016 Г.

1. Случајот „Титаник“ и новите стандарди на македонските судови

Циркусот наречен „македонско Сваровски судство“ не престанува да не забавува. За волја на вистината, познавачите на домашните правни и политички прилики од поодамна предупредија дека е само прашање на време кога Специјалното јавно обвинителство надлежно за гонење на делата поврзани со прислушувањето (СЈО) повторно ќе се судри со „Сваровски судството“. Првиот судир беше минатата година, уште пред СЈО и да почне да функционира, кога за прв пат докази беа издвоени како незаконити и со тоа наводно недозволен во една најрана фаза од постапката, пред таа формално да започне, уште пред обвинителството воопшто да ги разгледа. Со тоа се најави и стратегијата со која ќе се постапува по овие случаи. Имено, домашните судови, кои со години беа критикувани дека се само продолжена рака на полицијата, на јавното обвинителство и на извршната власт (наместо да бидат гарантите за правата на граѓаните кои се обвинети за кривични дела) и дека некритички ги прифаќаат нивните барања со кои се ограничуваат правата на граѓаните, одеднаш станаа ултралиберални и екстра-сензитивни за правата на обвинетите, откако за обвинети се посочија претставници на извршната власт, односно на политичката елита. Каква перверзија! Селективноста и политизираноста на нашето судство пред наши очи дрско се затскри зад руцето на либералните правила на кривичната постапка, правила кои со години служеа повеќе како украс.

Со овие, навидум, либерални одлуки на судовите – кои, инаку, сесрдно би ги поздравиле – спрема осомичените за злосторничко здружување за вршење на системски изборни измами и за серија други тешки кривични дела на злоупотреба на власта во случајот „Титаник“ и другите случаи што веројатно ќе следуваат од тимот на СЈО, судовите, одеднаш, не убедуваат дека притворот бил само крајна мерка што треба да се применува само исклучително и како крајно средство - *ultima ratio*. Ваквите судски одлуки ги примаме како една голема измама и непристојно лицемерие. Да не се лажеме, не сме наивни да поверуваме дека истите овие судии и обвинители, кои со години трпат сериозни и основани критики од академската јавност и редица домашни и меѓународни владини и невладини организации, одеднаш свртеа нова страница и започнаа некаква *bona fide* револуција заснована врз човековите права (во САД ова се нарекува „*due process*“ револуција).

Како и да е, „Секое зло за добро“ – вели нашиот народ, веројатно приморан да најде начин да се утеши од вековните неправди. Оваа практика, како нов начин на постапување на судовите, будно ќе ја следиме во идни слични случаи. Во таа смисла, охрабрени сме од повеќе случаи во историјата. На пример, легендарната Голема повелба за слободите (*Magna Carta Libertatum*) од 1215 г., како прв и најзначаен историски документ за човековите права, на почетокот важеше само за

бароните (кои требаше да ги заштити од самоволието на Јован Безземјаш), а не и за сите граѓани (тие добија права многу векови подоцна). Слично, ограничувањето на моќта на тајната полиција во втората половина на шеесеттите години во поранешна Југославија, исто така, немаше за цел да ги заштити граѓаните од тајната полиција на Ранковиќ, туку претседателот Јосип Броз – Тито, лично. Но, од тој пресврт значајни слободи стекнаа сите граѓани на поранешната држава. Оттука и ние се надеваме дека гаранциите што нашите бедни и поданички судии сега, заради силата на приликата, ќе ги овозможат за осомничените припадници на актуелната политичка елита и нивните „супер-адвокати“, утре ќе важат за сите нас, обичните смртници.

ТМ упатува порака до Републичкиот судски совет и до Советот на јавните обвинители да ја остават СЈО да си ја работи работата и да се зафатат со испитување на одговорноста за состојбите во судството и во обвинителството констатирани во бројни меѓународни и домашни извештаи. Советот на јавни обвинители да одговори и за тоа кој е виновен што не се применуваат низа одредби и концепти од новиот ЗКП, како оние за конституирање на правосудната полиција и истражните центри на јавното обвинителство заради што, сè уште, МВР е главниот фактор во казненото правосудство, каде се концентрирани центарот на злоупотребите и моќта на злосторничкото здружение.

ТМ го повикува Уставниот суд веднаш да поднесе неотповиклива оставка. Поданичката улога и бедата на повеќето луѓе што седат во столчињата на уставните судии ги помина сите граници на пристојност и на потребата за нив да се дискутира.

2. Состојба со медиумите

Еден од најсилните бастиони на недемократската и криминална власт во Република Македонија се прорезимските медиуми и нивните главни пропагандни протагонисти. Тие со своето непрофесионално и криминално делување, поттикнати од милионските трансфери од државниот Буџет, со години го гушат информативниот јавен интерес во државата, во обид да ги сокријат огромните политички скандали во кои е вмешан целиот врв на владејачката струкутра. Во изминатиот месец ваквото делување на овие медиуми стана уште поагресивно и подиригирано од пропагандните центри на власта.

ТМ и во оваа прилика предупредува дека сега, кога на власта ѝ се нишаат самите темели врз кои го воспостави недемократскиот и високо криминализиран систем на владеење, таа нема никаква намера да се согласи на реформи во медиумската сфера. Секој одложен ден на овие реформи до датумот на вонредните избори, кога и да се одржат тие, е ден кој власта го добила за своето пропагандно делување. Затоа, ТМ препорачува:

- **Датумот на вонредните избори во Македонија да се одлага се додека не се постигне колку-толку прифатливо демократско и професионално ниво во известувањата на комерцијалните медиуми и јавниот**

радиодифузен сервис во државата, со промена на клучните раководни структури во јавната медиумска сфера;

- Специјалното јавно обвинителство итно да се зафати со кривично процесуирање на сомневањата за крупни криминали направени во областа на финансирањето на комерцијалните медиуми во Македонија со јавни пари.

3. Молк на ДКСК по барањата на Европската комисија за итни реформи

Европската комисија (ЕК) во листата за итни реформски приоритети на Република Македонија, покрај другото, посебен акцент стави на реформите што треба да се прават во анти-корупциските политики и законодавството, тргнувајќи првенствено од Извештајот на Рајхард Прибе, прифатен и од Република Македонија и од ЕК, според кој корупцијата е широко распространета во сите општествени сфери, а надлежните органи се неефикасни и не успеале да се справат со овој проблем. ЕК бара да се воспостави **веродостојно досие за корупцијата на високо ниво**, особено преку обезбедување на доволна автономија на судската власт со цел да се постапува независно и во согласност со законот. Според листата за итни анти-корупциски реформи, ЕК од ДКСК бара да ја засили борбата против корупцијата, да ја подобри проверката на изјавите за постоење на судир на интереси и на анкетните листови за имотната состојба на избраните и именуваните функционери преку воспоставување на централен регистер за овие лица, што, патем, ДКСК со години само го најавува дека ќе се случи.

ТМ во континуитет укажува дека податоците за имотната состојба на функционерите се нецелосни и невестинити, дека отсутствува проверка од ДКСК за тоа на кој начин голем број на високи функционери за време на мандатот се стекнале со имот кој значително ги надминува нивните редовни приходи, што е сериозен индикатор за корупција. ДКСК, вообичаено, ги игнорира овие укажувања. Наместо сериозно да се зафати со исполнување на бараните реформи од нејзина надлежност за кои ЕК ја прозива, ДКСК според податоците кои ги објавува на веб страницата, продолжува да се занимава со минорни прашања, колку да се каже дека нешто работи, поддржувајќи ги политиките на власта преку аминирање на незаконските вработувања, продажбата на државно градежно земјиште, делењето субвенции и слични активности во пресрет на парламентарните избори, а за кои оценува дека „не постоеле законски пречки да се спроведуваат“. Нема реакција од ДКСК ниту за продолжување на практиката на непродуктивно, расипничко трошење на милиони евра пари на граѓаните за изградба на барокни згради, меѓу кои и за нова зграда на НБРМ (за неверојатни 35 милиони евра!), за нови барокни фасади, споменици и слични непродуктивни и коруптивни трошења.

Тргнувајќи од начелото на јавност во вршењето на функцијата, дефинирано во член 5 од Законот за спречување на корупцијата, ТМ бара од ДКСК да ѝ соопшти на јавноста:

- Дали ќе покрене постапка по допрен глас дека Македонија плаќа многу поголема цена за изградба на гасоводната делница Клечовце-Неготино (77 милиони евра), иако според нареданата студија на Владата овој проект чини 2,5 пати помалку или само 24 милиони евра?
- Дали ДКСК отворила предмет за исплатените десетици милиони евра од страна на Владата на РМ на провладините медиуми ТВ Сител, Канал 5 и Алфа, во вид на кампањи, реклами и промоции, со што се врши директно поткупување преку влијание врз нивната уредувачка политика?
- Дали ДКСК постапува по облоденувањето на скандалот во медиумите за постоење на сериозно сомневање за наместен тендер и склучен договор помеѓу Министерството за образование и наука со фирмата „Флуент“ за јавна набавка за услуги за вршење на психолошки тестови на наставниците во образованието, како и за постоење на судир на интереси при склучувањето на овој договор, поради блиските бизнис релации на лица вработени во Министерството и сопственикот на оваа фирма, како и блиските врски со политичката партија ДУИ од чии редови е министерот за образование?
- Дали ДКСК има отворено предмет за проверка на потеклото на парите на владејачката ВМРО-ДПМНЕ со кои се платени повеќе милиони долари за лобирање за интересите на оваа партија во САД?

4. Буџетска политика

На почетокот на 2016 г. предизборните трошења се сè поголеми. Владата и Министерството за финансии, иако се соочуваат со очигледни проблеми во обезбедувањето на финансиската стабилност на Буџетот, не се откажуваат од непродуктивните трошења од државната каса. И транспарентноста за трошењето е на доста ниско ниво. Според анализите спроведени од реномирани домашни институции, Владата, министерствата и агенциите кои располагаат со најголем дел од Буџетот, обезбедуваат и најмалку информации во огласите и објавите: нешто повеќе од 70% од јавните објави не содржат податоци за финансиските импликации. Сето ова резултира со голем дефицит во Буџетот на РМ за 2016 г. До месец февруари, буџетскиот дефицит изнесува нешто повеќе од 30% од проектираниот буџетски дефицит од **308 милиони евра (3,2% од БДП)**. Ваквата динамика на реализација на Буџетот на РМ за 2016 г. го отвора прашањето дали Владата ќе ја почитува фискалната стратегија што самата ја предложи, во кое стои намалување на буџетскиот дефицит почнувајќи од 2016 г. Вака како што се води фискалната политика во земјава, тоа најверојатно нема да се случи.

Ова е очекувано од поголемиот дел на економските аналитичари кои сметаат дека во изборна година ќе се засилат буџетските трошења и буџетскиот

дефицит ќе биде висок. Дотолку повеќе што Владата и нејзиниот поранешен премиер и претседател на владејачката ВМРО-ДПМНЕ **Никола Груевски**, во овој период не престануваат да водат популистичка политика в очи на предвремените парламентарни избори. Во овој контекст, треба да се подвлече дека претседателот на ВМРО-ДПМНЕ, иако во моментот не е владин функционер, на граѓаните им ветува проекти кои воопшто не се содржани во Буџетот на РМ за 2016 г. Дека средствата од Буџетот, а со тоа и новите задолжувања, може да се употребат во предизборни цели покажува и фактот што во 2016 г. Владата планира зголемување на платите во јавната администрација, зголемување на пензиите за 5% и зголемување на социјалната помош за 5%.

Иако зголемувањето на пензиите, односно нивното индексирање со стапката на инфлација, е законска обврска, се наметнува прашањето за одржливоста во финансирањето на Фондот за ПИОМ. ТМ, во јануари, ги нотираше финансиските потешкотии во кои се наоѓа овој Фонд, но деновиве Светска банка излезе со релевантен извештај за состојбата во која се наоѓа Фондот, директно поврзан со буџетот на државата, бидејќи дефицитот во Фондот се алиментира од државната каса. Според Светска банка, нашиот пензиски систем е неодржлив на среден рок. Една од причините е процесот на стареење на населението во државата, но и зголемувањето на пензиите во последните неколку години, како и намалувањето на придонесот за пензиско и инвалидско осигурување што работодавачите го уплаќаат во Фондот за ПИОМ. Затоа, кога Буџетот се наоѓа во една многу тешка финансиска состојба, кога Фондот за ПИОМ е исто така во многу тешка состојба и бележи загуби, секое зголемување на пензиите не може, а да не се квалификува како активност во функција на предвремените парламентарни избори.

ТМ ги прашува министерот за финансии Зоран Ставревски и премиерот Емил Димитриев, кој ќе сноси одговорност од ваквото лошо менаџирање со Буџетот на РМ? Димитриев не треба да се крие од јавноста, бидејќи тој не е премиер само за да ги спроведе изборите, туку ги има сите овластувања, но и одговорности, на еден премиер.

5. Случај “ Ушковски“

Дека во Македонија непотизмот и кронизмот се широко распространети коруптивни појави се покажа и со обелоденувањето на информацијата дека ќерката на претседателот на Судскиот совет **Бранко Ушковски** – г-ѓа **Маре Ушковска** – е поставена за економски промотор во Шкотска, што е уште еден пример на наградување на партиските војници и блиски роднини на функционери на власта. Дополнително, иако Ушковска, како именуван функционер, има обврска да поднесе анкетен лист до ДКСК за пријавување на имотната состојба, според податоците достапни на веб страната на ДКСК е видно дека таа не ја исполнила својата законска обврска. Тоа е спротивно на чл. 33 од Законот за спречување на корупцијата. Не е познато ниту дали поднела изјава за судир на интереси, согласно чл. 20-а од Законот за спречување на судир на интереси.

ТМ бара од ДКСК да отвори постапка за овој случај во која ќе утврди врз основа на кои критериуми и во која постапка ќерката на председателот на Судскиот совет, Маре Ушковска, била поставена за економски промотор во Обединетото Кралство? Кој е нејзиниот стручен капацитет, искуство и образование за ваквата позиција? Исто така, со оглед дека Ушковска не поднела анкетен лист, ТМ ја потсетува ДКСК дека има законска обврска да покрене постапка за утврдување на потеклото на имотот на именованата, согласно чл. 36 од Законот за спречување на корупцијата.

6. Јавни набавки

Додека голем процент од граѓаните во државата живеат во сиромаштија и не можат да ги задоволат ниту основните егзистенцијални потреби, Владата продолжува да се луксузира. Службата за општи и заеднички работи при Владата, за износ од **1.500.000,00 денари**, ќе набавува колонијални производи, кондиторски производи (чоколади), пиво, вино, жестоки пијалоци и ликери, а само за вино ќе потроши **563.918,00 денари** и за ракија **73.610,00 денари**. Тендерот за овие набавки го доби Друштвото за трговија на големо и мало и услуги **ТИНЕКС-МТ ДООЕЛ**.

Истовремено, Министерството за економија само за организација на регионална конференција за зимски туризам, ќе потроши **847.458,00 денари**, а тендерот го доби Друштвото за производи, трговија и услуги **Скрин принт ДОО експорт**.

Јавните набавки се испробан метод за испумпување на големи суми буџетски средства или средства од јавните фондови, при што исходот за тоа со која фирма ќе се склучи договорот е однапред познат: тендерот, по правило, го добива фирма блиска до власта (како во случајот со „Тинекс“, на пример), а поради исклучување на конкуренцијата, цените за набавките се нереално високи во однос на пазарната вредност.

ТМ смета дека одговорноста за ваквите состојби треба да се лоцира и во пасивноста на органите надлежни за контрола и санкционирање на ваквите коруптивни практики поради партизацијата и лојалноста на функционерите во овие органи кон партијата што ги поставила на овие позиции.

7. ЈУ Конгресен центар Александар Македонски

Универзалната сала во Скопје, која после земјотресот беше изградена со донација на 20 земји, требаше да биде срушена и на нејзин место да се изгради нов, современ конгресен центар. Советот на Град Скопје даде согласност за промена на статутот на Универзална сала и промена на нејзиното име во ЈУ Конгресен центар „Александар Македонски“. Според проектот на „**Стоун дизајн**“, конгресниот центар требаше да биде во форма на јајце, со голема сала до 3.000 седишта, мала сала до 300 седишта и административни простории. Министерката за култура **Елизабета Канческа Милевска** своевремено најави дека со овој

проект градот Скопје и Република Македонија ќе добијат нов, модерен објект кој ќе овозможи современи услови за одржување манифестации и настани од секаков вид и дека Универзалната сала ќе биде нов хералдички знак на градот Скопје, нов културен центар во кој секојдневно ќе се презентираат врвните културни вредности од нашата држава и од светот.

Но, во февруари, Владата на РМ и официјално се откажа од реализацијата на овој проект, со образложение дека нема пари за тоа. Наместо **65 милиони евра**, колку што планирала да потроши за изградба на конгресниот центар, ќе се потрошеле само **15 милиони евра** за доградба и надградба по проектот на фирмата „**Архангел бојс**“, кој бил избран пред повеќе од 8 години.

Останува отворено прашањето, кој ќе ги надомести скоро **600 илјади евра** за изготвување на проектот Конгресен центар? Ако проектот не се реализира и од него Владата трајно се откажува, бидејќи наместо него Универзална сала ќе се доградува и надградува, зошто се потрошени овие 600 илјади евра?

ТМ ја повикува министерката за култура Елизабета Канческа Милевска, како изведувач на овој проект, и градоначалникот на Град Скопје Коце Трајановски, како прв човек на локалната самоуправа која е основач на Јавната установа, на македонската јавност да ѝ соопштат дали парите што се исплатени од буџетот на државата за подготовка на проектот ќе бидат вратени во градската каса, бидејќи проектот „јајце“ воопшто нема да биде реализиран?

ТРАНСПАРЕНТНОСТ МАКЕДОНИЈА

бул. Партизански одреди бр. 40/1-10

1000 Скопје

тел. 02/3112 763